

Mattias Warg, *Revolutionen 1809: I huvudet på rebellen som förvandlade Sverige* (Stockholm: Timbro förlag 2020). 328 s.

Den politiska omvälvningen i Sverige år 1809 har under lång tid tilldragit sig forskningens intresse. Historiker och statsvetare har analyserat och livligt debatterat hur den gustavianska regimens fall ska förstås och vilken typ av politisk ordning som etablerades efter att Gustaf IV Adolf hade störtats från makten. Dessutom har många populärhistoriska författare behandlat händelserna i början av 1800-talet. Den senaste att ge sig in på det välkända problemområdet är Mattias Warg, som är doktorand i historia vid Mittuniversitetet. Wargs populärhistoriska bok fokuserar på skriftställaren och officeren Georg Adlersparre, som ledde den västra arméns marsch från Karlstad till Stockholm under våren 1809 i syfte att genomdriva en regimförändring. Det är i synnerhet Adlersparres politiska uppfattningar, som artikulerades i olika skrifter som *Läsning i blandade ämnen* under 1790- och början av 1800-talet, och hur dessa idéer påverkade hans handlingar, som står i centrum. Enligt Warg drevs Adlersparre inte främst av politiska maktambitioner, utan av en ideologisk övertygelse, som var liberal till sin karaktär, om behovet av en genomgripande omvandling av inrikes- och utrikespolitiska förhållanden. Det var således inte bara en statskupp som skulle genomföras där regeringen byttes ut, utan det rörde sig om en revolution.

Den välskrivna boken har en kronologisk disposition där läsaren i 45 korta kapitel får följa utvecklingen från det ryska krigets början 1808 fram till freden i Fredrikshamn 1809 då Sverige avträdde Finland till Ryssland. Warg använder främst källmaterial som de upproriska har lämnat efter sig för att teckna en bild av händelseförloppet och aktörernas olika överväganden. Därmed blir det deras tendensiösa tolkningar av situationen som dominerar framställningen. Det innebär i sin tur att det blir en negativ och icke problematiserad bild av Gustaf IV Adolfs politik som lyfts fram i boken. I stället för att försöka förstå drivkrafterna och utmaningarna för den kungliga politiken framstår kungen som en envis aktör som inte ville lyssna på råd och vars "beslutsamhet vilade på religiös exaltation och trosvisshet" (s. 16). Här borde Warg ha diskuterat mer om bakgrunden till den antifranska alliansen och de fördelar som kunde ernås genom att tillhöra den brittiska sidan i kriget, som till exempel mottagandet av subsidier och möjligheten att fortsätta exportera varor till det brittiska imperiet. Likaså borde den inrikespolitiska situationen ha analyserats på ett bredare sätt så att även andra grupper än de missnöjda officerarna och ämbetsmännen fått ljus på sig. En analys av vilka samhällsgrupper som stödde det gustavianska enväldet hade således stärkt resonemangen och det hade tydliggjort vilka politiska intressen Adlersparre stred emot. En jämförelse med situationen i Danmark,

där kungen Fredrik VI också fick kritik för sina utrikespolitiska val och för att inte lyssna på råd, hade även kunnat tydliggöra den kungliga regimens olika alternativ.

Det är tydligt att Warg är kritisk till flera populärhistoriska författare, som Herman Lindqvist och Dag Sebastian Ahlander, men han positionerar sig inte i den omfattande vetenskapliga diskussionen om händelserna 1809. I och med att boken saknar ett forskningsläge blir det svårt att bedöma Wargs bidrag till forskningen. Fotnoternas utformning där källmaterial och tidigare forskning ofta blandas på ett olyckligt sätt hjälper inte heller till att lyfta fram vilka tolkningar som är nya och vilka som bara är en reproduktion av vad andra redan har sagt. Warg driver dock en tes där Adlersparres liberala idéer och praktiker tillmäts en avgörande betydelse i skapandet av en ny politisk riktning där principerna om maktindelning och folkets suveränitet blir centrala. Som stöd för denna tes lyfter Warg fram Adlersparres stora intresse för utvecklingen i England 1688 och olika tänkare som diskuterade utvecklingen i detta land. Warg betonar också att Adlersparre var mån om att alla officerare i västra armén skulle få vara med och diskutera hur rikets ledning skulle organiseras. Samtidigt vill han tona ned innebörden av valet av Jean Baptiste Bernadotte till svensk kronprins. Enligt Warg infördes den utrikespolitiska omorienteringen, där närmare band till Norge fick en stor betydelse, redan av 1809 års män. Han vill också betona att de första liberalerna hade inflytande innan Bernadotte kom till makten och att det således inte dröjde ända fram till långt in på 1800-talet innan de framträdde på den politiska scenen.

Resonemangen om Adlersparres intresse för engelska idéer och förhållanden, liksom diskussionerna om hans ambition att knyta närmare band till Norge, utgör bokens bästa delar. Samtidigt saknas problematiseringar kring hur nya och hur relaterade till engelska förhållanden dessa idéer egentligen var. Som Fredrik Lagerroth har betonat kunde tankar om maktindelning också handla om lärdomar från tidigare svenska politiska regimer. Likaså hade idéer om uppodling, ökad näringsfrihet och folksuveränitet redan framförts under frihetstiden av otaliga pamflettförfattare och riksdagsledamöter, vilket tydliggör att tankarna i slutet av 1700-talet om en förändrad relation mellan rikets invånare och staten kom från flera olika håll.

Warg lyckas onekligen visa läsaren att Adlersparre var en fascinerande aktör som levde i en omvälvande tid, men många av tolkningarna hade vunnit på om fler nyanser hade synliggjorts i framställningen.

Örebro universitet

PATRIK WINTON